

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

241

Przestrzeń a rozwój

Redaktorzy naukowi

Stanisław Korenik

Anna Dybała

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Florian Kuźnik, Janusz Słodczyk, Zygmunt Szymła,
Eugeniusz Wojciechowski

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

Publikacja została sfinansowana przez Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-272-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	11
------------	----

Część 1. Współczesne uwarunkowania rozwoju społeczno-ekonomicznego krajów, regionów i obszarów metropolitalnych

Patrycja Brańka: Atrakcyjność inwestycyjna województwa małopolskiego w oczach przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego (w świetle badań ankietowych).....	15
Adam Dąbrowski: Kierunki europejskiej polityki regionalnej – wybrane problemy	30
Piotr Hajduga: Dolnośląskie specjalne strefy ekonomiczne jako miejsce prowadzenia działalności gospodarczej w świetle ocen przedsiębiorców – wyniki badania empirycznego	41
Krzysztof Heffner, Brygida Klemens: Struktury klastrowe w gospodarce przestrzennej – wybrane korzyści i problemy rozwoju w skali lokalnej i regionalnej	56
Petr Hlaváček: The classification of analytical and management qualitative frameworks for municipal and regional development	65
Stanisław Korenik: Nowe zjawiska występujące w rozwoju aktywizujących się regionów.....	76
Anna Mempel-Śnieżyk: Uwarunkowania funkcjonowania powiązań sieciowych w województwie dolnośląskim	85
Katarzyna Miszczak: Partnerstwo publiczno-prywatne w regionach przygranicznych Polski, Czech i Niemiec – szanse i zagrożenia	105
Monika Musiał-Malago: Polaryzacja strukturalna Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego.....	120
Małgorzata Rogowska: Znaczenie miast w polityce regionalnej Unii Europejskiej.....	133
Dorota Rynio: Rozwój społeczno-gospodarczy ośrodka wzrostu w okresie kryzysu gospodarki światowej.....	140
Miloslav Šašek: Development of population in the Czech Republic after 1989	150
Piotr Serafin: Stan i zmiany zagospodarowania przestrzeni wsi w strefie podmiejskiej województwa małopolskiego na przykładzie gmin Niepołomice i Wieliczka	162
Kazimiera Wilk: Sytuacja demograficzna w Federacji Rosyjskiej w latach 1990-2009	180

Arkadiusz Przybyłka: Narodowy Fundusz Zdrowia jako główny organizator usług zdrowotnych w Polsce	190
Justyna Anders: Rola władz publicznych w stymulowaniu partycypacji obywateli w procesach <i>governance</i> – doświadczenia międzynarodowe i wnioski dla Polski.....	200
Marek Dylewski, Beata Filipiak: Możliwości rozwoju obszarów metropolitalnych w nowych uwarunkowaniach finansowych jednostek samorządu terytorialnego.....	212
Andrzej Rączaszek: Procesy rozwojowe największych polskich miast w okresie transformacji.....	224

Część 2. Społeczne, gospodarcze i środowiskowe problemy rozwoju lokalnego

Jacek Chądzyński: Władza lokalna a rynek – pomiędzy współpracą a konkurencją.....	241
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Uwarunkowania środowiska przyrodniczego w przestrzeni uzdrowiska na przykładzie Czerniawy-Zdroju.....	252
Magdalena Kalisiak-Mędelska: Partycypacja społeczna – przymus czy rzeczywista potrzeba?.....	262
Magdalena Kalisiak-Mędelska: Zadowolenie z miejsca zamieszkania – ocena mieszkańców i władz lokalnych na przykładzie Głowna	277
Andrzej Łuczyszyn: Lokalna przestrzeń publiczna w gospodarce kreatywnej	290
Magdalena Pięta-Kanurska: Związki kultury i ekonomii oraz ich wpływ na rozwój miasta.....	301
Joost Platje: Local governance's capacity to direct its own path of sustainable development.....	310
Andrzej Raszkowski: Nowe trendy w marketingu miejsc.....	319
Anna Batko: Administracja publiczna jako stymulator zmian w turystyce miasta – na przykładzie Krakowa w latach 1989-2006	328
Piotr Ruczkowski: Ewidencja ludności – nowe zasady meldunkowe	340

Część 3. Innowacyjność i przedsiębiorczość a rozwój

Niki Derlukiewicz: Unia innowacji jako sposób na zwiększenie innowacyjności gospodarki europejskiej.....	355
Dariusz Głuszcuk: Finansowanie działalności innowacyjnej – źródła i bariery w przekroju regionów Polski (NTS-2).....	366

Niki Derlukiewicz, Małgorzata Rogowska, Stanisław Korenik, Jarmila Horáková, Jiří Louda: Polsko-czeska współpraca transgraniczna małych i średnich przedsiębiorstw	377
Anna Korombel: Najczęściej popełniane błędy podczas wdrażania zintegrowanego zarządzania ryzykiem (ERM) w polskich przedsiębiorstwach	388
Kamil Wiśniewski: Systemowe zarządzanie wiedzą w ujęciu teoretycznym i praktycznym	396
Paweł Dziekański, Jan Puchala: Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny na przykładzie powiatu limanowskiego	405
Jerzy Wąchol: Rola państwa i jego interesariuszy we władztwie korporacyjnym w okresie wychodzenia ze spowolnienia gospodarczego i kryzysu ...	417
Aleksandra Pisarska, Mieczysław Poborski: Wybrane problemy inwestowania w rzeczowe aktywa trwałe (na przykładzie uczelni publicznych w Polsce).....	427
Agnieszka Izabela Baruk: Specyfika działań motywujących stosowanych wobec polskich pracowników.....	437
Monika Stelmaszczyk: Właściciel małego przedsiębiorstwa menedżerem zorientowanym na kulturę – wyzwania i perspektywy	447
Barbara Batko: Wpływ jakości informacji publicznej na minimalizację ryzyka podejmowania decyzji na rynku pracy	455

Część 4. Wybrane problemy planowania przestrzennego

Oğuz Özbek: Central planning of development through etatism in Turkey: the state planning organisation	467
Kinga Wasilewska: Samorząd terytorialny jako nowy podmiot polityki przestrzennej.....	474
Aleksandra Koźlak: Modelowe ujęcie transportu w planowaniu przestrzennym	489
Anna Kamińska: Rola ewaluacji w zarządzaniu procesem rewitalizacji przestrzeni miejskiej	502

Część 5. Zagadnienia różne

Hubert Kaczmarczyk: Właściwe zadania państwa w ujęciu F.A. von Hayeka	513
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Transfery fiskalne a przeciwdziałanie szokom asymetrycznym w ramach Unii Gospodarczo-Walutowej w Europie ..	522
Adam Peszko: Krytyka liberalnej doktryny lat 90. i nowe nurty w ekonomii pierwszej dekady XXI wieku.....	532
Andrzej Adamczyk: Incydentalna kontrola rozporządzeń przez sądy.....	543

Summaries

Patrycja Brańka: Investment attractiveness of Małopolska voivodeship in opinion of foreign capital enterprises (in the light of survey results).....	29
Adam Dąbrowski: Directions of European Regional Policy – selected problems.....	40
Piotr Hajduga: Special economic zones in Lower Silesia as a business place in the light of assessments of entrepreneurs – results of empirical research	55
Krystian Heffner, Brygida Klemens: Cluster structures in spatial economy – chosen benefits and problems of development on the local and regional scale	64
Petr Hlaváček: Klasyfikacja analitycznych i zarządczych ram kwalifikacyjnych w rozwoju gmin i regionów	75
Stanisław Korenik: New phenomena occurring in the development of activating regions	84
Anna Mempel-Śnieżyk: Conditions of functioning of the network relations in Lower Silesia Voivodeship	104
Katarzyna Miszczak: Public-Private Partnership in the border regions of Poland, the Czech Republic and Germany – opportunities and threats.....	119
Monika Musiał-Malago: Structural polarization of Cracow Metropolitan Area.....	132
Małgorzata Rogowska: The importance of cities in the European Union's regional policy	139
Dorota Rynio: Social-economic development of growth center in the time of worldwide economy crisis	149
Miloslav Šašek: Rozwój populacji w Czechach po roku 1989	161
Piotr Serafin: Spatial planning of rural areas in the suburbs of Małopolska: state and changes – the case of Wieliczka and Niepołomice.....	179
Kazimiera Wilk: The demographic situation in the Russian Federation in the years 1990-2009.....	189
Arkadiusz Przybyłka: The National Health Fund as the main organizer of health services in Poland	199
Justyna Anders: The role of public authorities in promoting civic participation in processes of <i>governance</i> – application of international practices in the Polish context.....	211
Marek Dylewski, Beata Filipiak: Development opportunities of metropolitan areas in the new financial circumstances of local government units	223
Andrzej Rączaszek: Development processes in the biggest Polish cities in the transformation period.....	237

Jacek Chądryński: Local government and market – between cooperation and competition	251
Eleonora Gonda-Soroczyńska: The condition of the natural environment in the development of a spa town – the case of Czerniawa-Zdrój	261
Magdalena Kalisiak-Mędelska: Social participation – obligation or real need?	276
Magdalena Kalisiak-Mędelska: Satisfaction with the place of residence – evaluation of place and local authorities as on the example of Główno.....	289
Andrzej Łuczyszyn: Local public space in creative economy.....	300
Magdalena Pięta-Kanurska: The relationship between culture and economics and their impact on urban development	309
Joost Platje: Zdolność samorządu terytorialnego do kierowania własną ścieżką rozwoju zrównoważonego	318
Andrzej Raszkowski: New trends in place marketing	327
Anna Batko: Public administration as a stimulator of changes in city tourism – based on Cracow between the years 1989 and 2006	339
Piotr Ruczkowski: Population registration – the new residence regulations..	351
Niki Derlukiewicz: Innovation Union as a way to increase the innovation in European economy	365
Dariusz Głuszczyk: Financing innovation activities – sources and barriers with regard to regions in Poland (NTS-2)	376
Niki Derlukiewicz, Małgorzata Rogowska, Stanisław Korenik, Jarmila Horáková, Jiří Louda: Polish-Czech border cooperation of small and medium-sized enterprises	387
Anna Korombel: The most common errors during the implementation of Enterprise Risk Management (ERM) in Polish enterprises	395
Kamil Wiśniewski: System knowledge management from theoretical and practical perspective	404
Paweł Dziekański, Jan Puchała: Support of the enterprise by the territorial council on the example of Limanowski administrative district.....	416
Jerzy Wąchol: The role of the state and its stakeholders in corporate governance while getting out of the economic downturn and crisis.....	426
Aleksandra Pisarska, Mieczysław Poborski: Selected problems of investing in tangible fixed assets (as exemplified by public institutions of higher education)	435
Agnieszka Izabela Baruk: Essence of motivation activities used towards Polish employees	446
Monika Stelmaszczyk: Owner of small company as a culture-oriented manager – challenges and prospects	454
Barbara Batko: The impact of public information quality to minimize the decision making risk on the labour market.....	464

Oğuz Özbek: Centralne planowanie rozwoju przez etatyzm w Turcji: Państwowy Urząd Planowania	473
Kinga Wasilewska: Local self-government as a new subject of spatial policy.	488
Aleksandra Koźlak: Land-use/transport models in spatial planning.....	501
Anna Kamińska: The role of evaluation in the management of urban space revitalization process	510
Hubert Kaczmarczyk: Appropriate tasks of the state in terms of F.A. von Hayek.....	521
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Fiscal transfers as asymmetric shocks absorption mechanisms in the European Monetary Union.....	531
Adam Peszko: Criticism of neoclassic doctrine of the 90s and new currents of economics in the first decade of the XXI century.....	542
Andrzej Adamczyk: The right of courts to refuse incidentally to apply regulations.....	557

Marek Dylewski, Beata Filipiak

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

MOŻLIWOŚCI ROZWOJU OBSZARÓW METROPOLITALNYCH W NOWYCH UWARUNKOWANIACH FINANSOWYCH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Streszczenie: Ostatnie lata dowodzą znaczących zmian w funkcjonowaniu i rozwoju miast oraz związanych z nimi obszarów metropolitalnych w Polsce. Szczególnie istotne zmiany uwarunkowań funkcjonowania zurbanizowanych obszarów dotyczą tych największych i są swego rodzaju biegunami wzrostu w poszczególnych regionach. Zwiększa się także zakres zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, jednak w szczególności proces ten dotyczy miast dużych oraz powiązanych geograficznie jednostek samorządu terytorialnego, tworząc tym samym obszary metropolitalne.

Słowa kluczowe: samorząd terytorialny, obszary metropolitalne, finanse jednostek samorządu terytorialnego.

1. Wstęp

Na przestrzeni ostatnich lat można w Polsce zaobserwować znaczące zmiany w funkcjonowaniu i rozwoju miast oraz związanych z nimi obszarów metropolitalnych. Szczególnie istotne zmiany uwarunkowań funkcjonowania zurbanizowanych obszarów dotyczą tych największych i są swego rodzaju biegunami wzrostu w poszczególnych regionach. Stopniowo zwiększa się także zakres zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, jednak w szczególności proces ten również dotyczy miast dużych oraz powiązanych geograficznie jednostek samorządu terytorialnego, tworzących obszary metropolitalne. Ponadto ze względu na duże skupiska ludzkie wzrasta zapotrzebowanie na usługi ze strony społeczności lokalnych, co powoduje coraz większe angażowanie środków publicznych, by zaspokajać te potrzeby oraz utrzymać i rozbudować infrastrukturę niezbędną do świadczenia usług na rzecz społeczności. Na obszarach metropolitalnych istotna jest także odpowiednia koordynacja działań w ramach grupy jednostek samorządu terytorialnego (tworzyć je będą np. miasta na prawach powiatu i ościenne gminy). Inwestycje i działania korzystne i niezbędne z punktu widzenia danej jednostki samorządu tery-

torialnego wcale nie muszą być priorytetem dla pozostałych, funkcjonujących w obszarach metropolitalnych. Zauważalne próby łączenia jednostek samorządu terytorialnego (duże miasto i gminy ościenne) nie przynosiły do tej pory rezultatu.

Z początkiem 2010 r. jednostki samorządu terytorialnego, a jednocześnie te, które działają w ramach obszarów metropolitalnych, funkcjonują w nowych uwarunkowaniach prawnych w zakresie gospodarki finansowej. Ocena potencjalnego wpływu zmian prawnych regulujących gospodarkę finansową jednostek finansowych na sytuację finansową obszarów metropolitalnych to główny problem badawczy i cel artykułu.

2. Problemy rozwoju obszarów metropolitalnych

Obszar metropolitalny, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, to obszar wielkiego miasta oraz powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, ustalony w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju¹. Zgodnie z nią przyjęto, że obszar metropolitalny powstaje wokół ośrodka miejskiego spełniającego łącznie następujące kryteria²:

- liczba mieszkańców powyżej 300 tys.;
- centrum zarządzania gospodarczego i posiadanie potencjału gospodarczego;
- oferowanie usług wyższego rzędu o zasięgu globalnym, w tym symbolicznych;
- duże możliwości edukacyjne i innowacyjne (ośrodek szkolnictwa wyższego, obecność jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych);
- zdolność do utrzymywania relacji handlowych, naukowych, edukacyjnych, kulturowych z innymi międzynarodowymi metropoliami;
- wewnętrzna i zewnętrzna dostępność transportowa;
- wysoka zewnętrzna atrakcyjność turystyczna.

Podstawowym wskaźnikiem zasięgu obszaru metropolitalnego są codzienne dojazdy do pracy mieszkańców. Przemiany, jakie następują wraz transformacją ustrojową, wskazują na coraz łatwiej zauważalne zjawisko, że część mieszkańców zamieszkujących duże miasta przestaje być zainteresowana otoczeniem typowo miejskim i poszukuje możliwości migracji na tereny mniej zurbanizowane pod kątem zarówno mieszkalnym, jak i przemysłowym. Poszukiwania tego typu przenoszą się na gminy ościenne, w których coraz bardziej rozwija się baza mieszkalna dużych aglomeracji i metropolii. W takim przypadku miasto staje się zapleczem w zakresie infrastruktury usługowo-finansowej oraz w zakresie miejsc pracy. Z punktu widzenia obowiązujących uwarunkowań prawnych zmiana miejsca zamieszkania powoduje odpływ wpływów z tytułu udziałów w podatkach dochodowych od osób fizycz-

¹ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, DzU 2003, nr 80, poz. 717 ze zm., art. 2, pkt 9.

² *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011, s. 167.

nych, stanowiących dochód budżetu państwa³. Z drugiej strony miasto nie jest zainteresowane wsparciem i koordynowaniem działań gmin ościennych. Dopiero problemy dotyczące bezpośrednio funkcjonowania miasta mogą wymuszać ewentualne współdziałanie. W obecnych warunkach walka o potencjalnych inwestorów i mieszkańców może powodować przypadkowość i wręcz szkodliwe działania w zakresie kształtowania przestrzeni (zagospodarowania przestrzennego). Postępujące procesy osadnicze, powodujące odpływ z dużych miast mieszkańców zasobniejszych i napływ nowych z mniejszych miejscowości, mogą w dłuższym horyzoncie czasowym powodować niedopasowanie infrastruktury gmin ościennych z infrastrukturą i potencjałem miasta będącego centrum aglomeracji. Przykładem takich zmian są przede wszystkim duże, atrakcyjne miasta grodzkie. Na terenach gmin ościennych zwykle dość intensywnie rozwija się budownictwo, zwłaszcza indywidualne, którego beneficjentami są przede wszystkim dotychczasowi mieszkańcy miast. Także ze względu na niższe obciążenia podatkowe dostrzegalny jest wzrost inwestycji przemysłowych.

Prezentowany pogląd na temat zmian w strukturze rozwoju aglomeracji miejskich i obszarów metropolitalnych jest zgodny z fazami i prawidłowościami występującymi w rozwoju miast⁴:

- urbanizacji, w której występuje wyraźna dominacja centrum; następuje tam koncentracja działalności społeczno-gospodarczej, która przyciąga także nowe elementy otoczenia;
- suburbanizacji – centrum nadal jest atrakcyjnym miejscem działalności i życia, jednak znacznie szybciej zaczynają się rozwijać peryferia, które ze względu na położenie oraz koszty stają się bardziej atrakcyjne od centrum;
- dezurbanizacji – w centrum zanika działalność społeczno-gospodarcza, następuje szybki rozwój osiedli i jednostek satelickich, które stają się miejscem zamieszkania i lokowania działalności gospodarczej (jest to szczególnie widoczne to w odniesieniu do miast amerykańskich, jako efekt krateru);
- reurbanizacji – centrum podlega zjawisku rewitalizacji, stając się atrakcyjnym miejscem działalności i lokowania nowoczesnych dziedzin gospodarczych oraz wypierając dotychczas tam funkcjonujące; następuje rozwój peryferii i jednostek satelickich; jest to faza metropolizacji przestrzeni, w ramach której kształ-

³ Zgodnie z art. 4 ust. 2 Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, DzU 2003, nr 203, poz. 1966 ze zm. – wysokość udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, od podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze gminy wynosi 39,34%.

⁴ A. Luczyszyn, *Tendencje występujące w rozwoju miasta – zagadnienia wybrane*, [w:] *Konkurencyjność i potencjał rozwoju polskich metropolii – szanse i bariery*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Biuletyn, z. 214, Warszawa 2004, s. 140; zob. także C. Brzeziński, *Proces suburbanizacji terenów podmiejskich Łodzi na przykładzie gmin powiatu zgierskiego*, [w:] *Gospodarka przestrzenna XXI wieku – nowe wyzwania*, red. S. Korenik, Z. Przybyła, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 152, Wydawnictwo UE, Wrocław 2011, s. 37-46.

tują się ultranowoczesne jednostki przestrzenne odgrywające główną rolę w procesie globalizacji.

Z obserwacji przestrzeni metropolitalnych wynika, że faza rozwoju miast odpowiada w naszych realiach fazie suburbanizacji. Dane statystyczne także potwierdzają tę tezę. Oznacza to, że w najbliższych latach problem rozwoju aglomeracji jako całości będzie obejmował nie tylko centrum jako ośrodek, wokół którego ciężą gminy peryferyjne, ale także właśnie te gminy, ze względu na konieczność dostosowania infrastruktury do wymagań i potrzeb nowych mieszkańców i podmiotów oraz zapewnienie komunikacji pomiędzy przestrzenią centrum i ośrodkami peryferyjnymi.

Aby sprostać postawionym zadaniom, miasta – jako jednostki samorządu terytorialnego i jednocześnie centra ośrodków metropolitalnych – z jednej strony kreują swoją politykę dochodową, która bezpośrednio przekłada się na obciążenia mieszkańców, a z drugiej realizują politykę wydatkową, która ma za zadanie taką alokację środków, jakimi dysponuje dana jednostka samorządowa, aby atrakcyjność zarówno dla własnych, jak i zewnętrznych mieszkańców oraz dla inwestorów była jak najwyższa. Jednocześnie przy wzrastającej liczbie zgłaszanych potrzeb istotnym czynnikiem, który ma sprzyjać podnoszeniu atrakcyjności i konkurencyjności jednostek samorządu, w tym przede wszystkim dużych miast, jest taka alokacja środków publicznych, która pozwala uzyskać maksymalny efekt w ujęciu ekonomicznym i społecznym. Wzrost wydatków publicznych jest szczególnie widoczny w dużych metropoliach, co jest związane z jednej strony z potrzebami zgłaszanymi przez mieszkańców, ale z drugiej wydatki te związane są z realizacją strategii, która w szczególny sposób przyczynia się do wzrostu konkurencyjności danego miasta na rynku krajowym i zagranicznym. Konkurencyjność miasta (metropolii) będzie oznaczała przewagę bądź dystans w stosunku do innych miast tworzących wspólnie grupę z punktu widzenia określonych i przyjętych w porównaniu kryteriów. O przewadze konkurencyjnej będą stanowiły produkty i zasoby miasta, które można zaliczyć do dwóch grup: usług publicznych i dóbr publicznych⁵. Jednakże istotną barierą w przypadku obszarów metropolitalnych może być odrębność jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w ich skład oraz często brak możliwości finansowania zadań, które wykraczają poza zadania danej jednostki, choć z punktu widzenia aglomeracji może mieć to swoje uzasadnienie.

Biorąc pod uwagę stałą tendencję wzrostu wydatków publicznych, równocześnie stale doskonalone są metody racjonalnego i efektywnego ich wydatkowania. Z drugiej strony niezwykle istotnym elementem jest poszukiwanie możliwości finansowania zarówno obecnych, jak i przyszłych zadań, w tym zwłaszcza sprzyjających rozwojowi danej społeczności. Szczególnie istotne jest to w przypadku zmian w otoczeniu i zmian w oczekiwaniach podmiotów wewnętrznych i zewnętrznych.

⁵ Por. A. Klasik, *Analiza konkurencyjności i strategii konkurencyjne miast*, [w:] *Konkurencyjność miast i regionów Polski południowo-zachodniej*, red. R. Broszkiewicz, Wydawnictwo AE, Wrocław 1999, s. 16; *Gospodarka lokalna i regionalna*, red. Z. Strzelecki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 23-24.

Czynniki rozwoju mogą być uznawane za korzystne, kiedy ich wpływ dodatnio, stymulująco oddziałuje na procesy gospodarcze i społeczne lub kiedy wpływ czynników rozwoju ma charakter typowo negatywny i jest określany jako bariera rozwoju. Bariereę można w takim przypadku interpretować jako niemożność realizowania w danych warunkach, miejscu oraz czasie pożądanej czynności albo jako potrzebę przełamania dodatkowego oporu podczas realizacji działań związanych z rozwojem⁶. Grupami czynników, które mogą pozytywnie lub negatywnie wpływać na rozwój lokalny i regionalny, są w szczególności grupy czynników ekonomicznych, społecznych, technicznych, ekologicznych i politycznych.

Jednakże jednym z najistotniejszych czynników wpływających na możliwość przyspieszenia procesów rozwoju są odpowiednie zasoby finansowe. Tym samym aspekt finansowy może implikować inne spojrzenie w zakresie wieloletniego planowania strategicznego i inwestycyjnego w zakresie weryfikacji potrzeb lokalnego samorządu, a także z uwzględnieniem terenów przyległych, biorąc pod uwagę miasto jako ośrodek centralny i wiodący w zakresie wszelkiej aktywności na terenie aglomeracji. Obserwacja systemu gospodarki finansowej i jego zmian na przestrzeni ostatnich lat wyraźnie dowodzi, że brak w nim harmonizacji i spójności z systemem rozwoju przestrzeni metropolitalnych. Ostatnie zmiany, jakie przyniosła nowa ustawa o finansach publicznych, nie ułatwią rozwoju w ramach obszarów metropolitalnych.

3. Warunki finansowe funkcjonowania obszarów metropolitalnych w świetle nowej ustawy o finansach publicznych

Nowa ustawa o finansach publicznych⁷ wprowadziła do praktyki funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego kilka zmian w zakresie gospodarowania środkami publicznymi. Zmiany te są stopniowo wdrażane, z jednej strony ze względu na *vacatio legis* niektórych rozwiązań, a z drugiej na opóźnienia w stosowaniu nowych rozwiązań spowodowane koniecznością zmian w systemie zarządzania w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego. Na pewno analizując niektóre zapisy ustawy o finansach publicznych, nie jest możliwe pozostawienie *status quo* w systemie zarządczym jednostek samorządu terytorialnego. Najistotniejsze ze zmian, które będą w sposób znaczący wpływać na system gospodarowania środkami publicznymi w jednostkach samorządu terytorialnego wchodzących w skład obszarów metropolitalnych, to:

- 1) wprowadzenie obowiązku planowania wieloletniego,
- 2) nowe limity zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego,

⁶ S. Korenik, *Rozwój regionalny – nowe tendencje*, [w:] *Gospodarka – przestrzeń – rozwój*, red. M. Łyszczak, K. Wilk, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1087, Wydawnictwo AE, Wrocław 2004, s. 111.

⁷ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, DzU 2009, nr 157, poz. 1240 ze zm.

3) likwidacja funduszy celowych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego,

4) wprowadzenie elementów kontroli zarządczej.

Dużym wyzwaniem z punktu widzenia gospodarowania środkami publicznymi jest wprowadzony obowiązek sporządzania planów wieloletnich, ale jednocześnie jest to duży postęp w zakresie podejścia perspektywicznego i strategicznego na funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego w przyszłości, szczególnie w układach metropolitalnych. Zgodnie z nowymi wymogami ustawowymi jest to wieloletnia prognoza finansowa, która powinna być realistyczna i określać dla każdego roku objętego prognozą co najmniej⁸:

- dochody bieżące oraz wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w tym na obsługę długu, gwarancje i poręczenia, czyli budżet bieżący;
- dochody majątkowe, w tym dochody ze sprzedaży majątku, oraz wydatki majątkowe budżetu jednostki samorządu terytorialnego, czyli budżet majątkowy;
- wynik budżetu jednostki samorządu terytorialnego oraz przeznaczenie nadwyżki albo sposób sfinansowania deficytu;
- przychody i rozchody budżetu jednostki samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem długu zaciągniętego oraz planowanego do zaciągnięcia, czyli budżet kapitałowy;
- kwotę długu jednostki samorządu terytorialnego wraz z określeniem wskaźników zadłużenia określonych w ustawie oraz sposób sfinansowania (pokrycia) spłaty długu;
- objaśnienia przyjętych wartości.

Przez przedsięwzięcie rozumie się wieloletnie programy, projekty lub zadania, w tym związane z:

- programami finansowanymi z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej oraz niepodlegających zwrotowi środków z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) oraz innych środków pochodzących ze źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi,
- umowami o partnerstwie publiczno-prywatnym;
- umowami, których realizacja w roku budżetowym i w latach następnych jest niezbędna do zapewnienia ciągłości działania jednostki i z których wynikające płatności wykraczają poza rok budżetowy;
- gwarancjami i poręczeniami udzielanymi przez jednostki samorządu terytorialnego.

Dla każdego przedsięwzięcia określa się odrębnie: nazwę i cel, jednostkę organizacyjną odpowiedzialną za realizację lub koordynującą wykonywanie przedsięwzięcia, okres realizacji i łączne nakłady finansowe, limity wydatków w poszczególnych latach oraz limit zobowiązań.

⁸ Tamże, art. 226-232.

Stosunkowo istotną zmianą z punktu widzenia gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego jest likwidacja dwóch głównych funduszy celowych: funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz funduszu zasobu geodezyjnego i kartograficznego. Ich środki mają zasilać budżety jednostek samorządu terytorialnego odpowiednich szczebli. Akurat ta zmiana raczej wpłynie na konsolidację funduszy jednostek samorządu i pozwoli w sposób kompleksowy podchodzić do problemów wydatkowania środków na cele związane z ochroną środowiska i utrzymaniem zasobu geodezyjnego i kartograficznego⁹.

Najbardziej zauważalna, z punktu widzenia gospodarowania środkami publicznymi oraz zasadami zaciągania zobowiązań, ale także mająca istotny wpływ na procesy rozwoju w obszarach metropolitalnych jest zmiana limitów dopuszczalnego zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego. Od 2014 r. nowe limity, które są indywidualne dla każdej jednostki, będą wyliczane w odmienny sposób. Sposób wyliczania nowego wskaźnika dopuszczalnego poziomu zadłużenia prezentuje poniższy wzór¹⁰:

$$\left(\frac{R+O}{D}\right)_n \leq \frac{1}{3} * \left(\frac{Db_{n-1} + Sm_{n-1} + Wb_{n-1}}{D_{n-1}} + \frac{Db_{n-2} + Sm_{n-2} + Wb_{n-2}}{D_{n-2}} + \frac{Db_{n-3} + Sm_{n-3} + Wb_{n-3}}{D_{n-3}}\right),$$

- gdzie: R – planowana na rok budżetowy łączna kwota z tytułu spłaty rat kredytów i pożyczek, papierów wartościowych emitowanych,
 O – planowane na rok budżetowy odsetki od kredytów i pożyczek oraz spłaty kwot wynikających z udzielonych poręczeń i gwarancji,
 D – dochody ogółem budżetu w danym roku budżetowym,
 Db – dochody bieżące,
 Sm – dochody ze sprzedaży majątku,
 Wb – wydatki bieżące,
 n – rok budżetowy, na który ustalana jest relacja,
 $n - 1$ – rok poprzedzający rok budżetowy, na który ustalana jest relacja,
 $n - 2$ – rok poprzedzający rok budżetowy o dwa lata,
 $n - 3$ – rok poprzedzający rok budżetowy o trzy lata.

Nowością jest także, że do łącznej kwoty przypadających w danym roku budżetowym spłat i wykupów zadłużenia dodaje się, przypadające do spłaty w tym samym roku budżetowym, kwoty zobowiązań związku współtworzonego przez daną jednostkę samorządu terytorialnego: w wysokości proporcjonalnej do jej udziału we wspólnej inwestycji współfinansowanej kredytem, pożyczką lub emisją obligacji

⁹ Ustawa wprowadzająca ustawę o finansach publicznych, DzU nr 157, poz. 1241 ze zm., art. 8; Ustawa z dnia 20 listopada 2009 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, DzU 2009, nr 215, poz. 1664, art. 16.

¹⁰ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, DzU 2009, nr 157, poz. 1240 wraz ze zm., art. 243.

splacanych lub wykupywanych w danym roku budżetowym; a w pozostałych przypadkach – w wysokości proporcjonalnej do jej udziału we wpłatach wnoszonych na rzecz związku, którego jest członkiem. Łączna kwota spłat i wykupów jednostki samorządu terytorialnego nie obejmuje zobowiązań związku współtworzonego przez tę jednostkę, na które udzieliła gwarancji i poręczeń. Widać wyraźnie, że bez istotnych zmian w funkcjonowaniu obszarów metropolitalnych trudno będzie planować przedsięwzięcia o charakterze wykraczającym poza zadania pojedynczej jednostki samorządu terytorialnego. Można się spodziewać wręcz szkodliwych działań wynikających z konkurowania najczęściej z dużym miastem o inwestorów i mieszkańców bez refleksji co do następstw w zakresie infrastrukturalnym.

Najbardziej kontrowersyjnym elementem jest obowiązek stosowania elementów kontroli zarządczej (zastąpiła ona wcześniejszą kontrolę finansową). Kontrolę zarządczą w jednostkach sektora finansów publicznych, zgodnie z zapisami ustawy, stanowi ogół działań realizujących cele i zadania w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy. Celem kontroli zarządczej jest zapewnienie w szczególności¹¹:

- zgodności działalności z przepisami prawa oraz procedurami wewnętrznymi;
- skuteczności i efektywności działania;
- wiarygodności sprawozdań;
- ochrony zasobów;
- przestrzegania i promowania zasad etycznego postępowania;
- efektywności i skuteczności przepływu informacji;
- zarządzania ryzykiem.

Zapewnienie funkcjonowania adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej należy do obowiązków wójta, burmistrza, prezydenta miasta, przewodniczącego zarządu jednostki samorządu terytorialnego oraz kierownika jednostki. W oparciu o delegacje ustawowe Minister Finansów określił w formie komunikatu standardy kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, zgodne z międzynarodowymi standardami. Minister Finansów może określić w formie komunikatu i ogłosić w Dzienniku Urzędowym Ministra Finansów szczegółowe wytyczne w zakresie kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych. Jednakże do tej pory zostały ogłoszone tylko ogólne standardy, nadal natomiast brak jest rozwiązań szczegółowych pozwalających na optymalne wykorzystanie rozwiązań ustawowych. Ogólne standardy tylko stanowią wyznaczenia, a rozwiązania szczegółowe pozwoliłyby na stworzenie prawidłowo funkcjonujących procedur, jednolitych dla wszystkich jednostek samorządowych.

Wskazane wyżej elementy kontroli zarządczej mogą się stać istotnym ograniczeniem aktywności jednostek samorządu terytorialnego na poziomie porozumień i współdziałania na obszarach metropolitalnych. Wszelkiego rodzaju miary ryzyka,

¹¹ Tamże, art. 68-71.

rezultatów, produktów muszą się odnosić do rozpatrywanej jednostki samorządu terytorialnego. Ustawodawca nie uwzględnił możliwości budowania miar wspólnych dla danego obszaru terytorialnego (metropolitalnego). Może to w znaczącym stopniu utrudniać budowanie i uzasadnianie zadań realizowanych wspólnie przez jednostki samorządu terytorialnego w obrębie dużych miast i obszarów metropolitalnych. Trudno sobie wyobrazić tworzenie miar cząstkowych dla poszczególnych przedsięwzięć.

Pobieżna analiza nowych narzędzi i instrumentów oraz zasad gospodarowania środkami publicznymi, jakie wprowadziła z początkiem 2011 r. nowa ustawa o finansach publicznych, raczej nie sugeruje poważnych problemów i nie wskazuje, że mogą to być fundamentalne zmiany. Jednakże lektura nowej ustawy powinna następować w sposób kompleksowy. Oznacza to, że jakkolwiek rozłącznie wprowadzone modyfikacje nie wprowadzają rewolucyjnych zmian, to jednak łączne ich zastosowanie może powodować trudności adaptacyjne i możliwość pojawienia się problemów finansowych jednostek samorządu terytorialnego. Należy podkreślić, że nowe rozwiązania są daleko bardziej restrykcyjne w stosunku do sektora jednostek samorządu terytorialnego niż do sektora rządowego.

Analizując siedem podstawowych elementów składowych w zakresie kontroli zarządczej można niewątpliwie stwierdzić, że nastąpiła w tym miejscu najdalej posunięta formalizacja działalności jednostek samorządu terytorialnego. Zgodnie z powszechnie przyjętą metodologią dokonanie oceny wskazanych wyżej elementów raczej nie będzie możliwe bez określenia mierników bazowych i docelowych oraz często konkretnej ewidencji analitycznej zdarzeń, które będą umożliwiać ocenę wykonania zadań z uwzględnieniem przestrzegania zasad gospodarowania środkami publicznymi. Krótko mówiąc, jest to nic innego jak budżet zadaniowy, jednakże nie nazwany wprost, ale pośrednio, przez wymuszenie konkretnych działań w wybranych obszarach aktywności jednostek samorządu terytorialnego.

Jaką rolę w systemie gospodarowania środkami publicznymi ma odegrać wieloletnia prognoza finansowa, trudno jednoznacznie stwierdzić. Z punktu widzenia metod zarządzania jest to logiczna konsekwencja procesu podejmowania decyzji w sposób hierarchiczny, to znaczy od decyzji ogólnych długoterminowych do operacyjnych, krótkoterminowych. Jednakże po dogłębnej lekturze ustawy oraz sprzecznych komunikatów i ocen płynących z literatury oraz analiz prawnych nie wydaje się, że ustawodawca przekazał jednostkom samorządu terytorialnego klarowne i przydatne narzędzie zarządcze¹².

Zapisy ustawowe nie wiążą bezpośrednio wieloletniej prognozy finansowej z budżetem zadaniowym. Jest to o tyle uzasadnione, iż nie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, ze względu na swoją wielkość i strukturę organizacyjną, kwalifikują się do wdrożenia w pełnym zakresie rozwiązań stosowanych w budżecie

¹² B. Filipiak, M. Dylewski, *Kontrowersje związane ze sporządzeniem wieloletniej prognozy finansowej JST w związku z wdrożeniem budżetu zadaniowego*, „Finanse Komunalne” 2010, nr 12, s. 5-18.

zadaniowym¹³. Jednakże trudno sobie wyobrazić tylko częściowe powiązanie budżetu zadaniowego z wieloletnią prognozą finansową. Wcześniej wspomniane wymogi w zakresie kontroli zarządczej nie pozostawiają w zasadzie żadnego wyboru i chcąc nie chcąc, w celu zapewnienia spójności poszczególnych narzędzi (dokumentów typu budżet i wieloletnia prognoza finansowa) niezbędne jest powiązanie budżetu w ujęciu zadań oraz wieloletniej prognozy finansowej. Należy także podkreślić, że budżet roczny wciąż pozostaje odrębnym dokumentem, niezależnym od wieloletniej prognozy finansowej. Istniejące w innych krajach rozwiązania sprowadzają plan roczny do wymiaru wykonawczego przyjętego planu wieloletniego. W naszych uwarunkowaniach wymagana jest tylko zgodność wyniku budżetu oraz planowanych przychodów i rozchodów budżetu. W praktyce procesu planowania trudno sobie wyobrazić rozłączne traktowanie tych dwóch dokumentów. Jeśli jeszcze nałożymy na to potencjalne konflikty pomiędzy organem stanowiącym i wykonawczym, może się okazać, że narzędzie planowania wieloletniego, jakim ma być wieloletnia prognoza finansowa, będzie bezużyteczne.

Jednym z największych wyzwania na pewno będzie umiejętność odnalezienia się w nowej sytuacji w zakresie zaciągania zobowiązań opartych na instrumentach pożyczkowych. Przedstawione nowe zasady dotyczące zaciągania zobowiązań dłużnych przez jednostki samorządu terytorialnego można podzielić na obowiązujące w okresie przejściowym do końca 2013 r. (regulowane Ustawą wprowadzającą ustawę o finansach publicznych oraz Ustawą o finansach publicznych z dnia 30 czerwca 2005 r.), regulacje obowiązujące od 2014 r. oraz regulacje wynikające z prawa UE i krajowego (obowiązujące zarówno w okresie przejściowym, jak i od 2014 r.). Przedstawiona sytuacja powoduje zmiany nie tylko prawne, co jest oczywiste, ale również zmiany o wymiarze ekonomicznym. Należy podkreślić, że zmiany te są na tyle przełomowe, że nie tylko zostanie utracona możliwość porównywania warunków ekonomicznych, na jakich zaciągane jest zadłużenie, ale inne czynniki brane są pod uwagę w określaniu zdolności do zaciągania zobowiązań dłużnych. Oznaczać to może, że do roku 2014 część jednostek samorządu terytorialnego będzie mogła zaciągać zadłużenie w świetle obowiązujących do końca 2013 r. zasad, ale już od 2014 r. na podstawie nowych i w tych samych warunkach ekonomicznych zaciągnięcie zadłużenia nie będzie możliwe. Może istnieć również sytuacja odwrotna: w chwili obecnej dana jednostka samorządu terytorialnego nie może zaciągnąć zobowiązania dłużnego, ale od 2014 r. będzie to możliwe z uwzględnieniem tych samych warunków ekonomicznych. Oczywiście, będą i takie jednostki, które pod rządami przepisów przejściowych również po 2014 r. będą mogły się zadłużać. Niestety, istotną wadą przyjętych nowych rozwiązań jest oparcie się na analizie sytuacji jednostki samorządu terytorialnego *ex post*, a nie *ex ante*.

¹³ Por. *Wdrażanie budżetu zadaniowego*, red. M. Postuła, P. Perczyński, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2009, s. 24-26.

4. Zakończenie

Zmiany w uwarunkowaniach funkcjonowania polskich miast oraz obszarów metropolitalnych w ostatnich latach były dość znaczące. Przyciąganie nowych użytkowników i jednocześnie utrzymywanie dotychczasowych to będą podstawowe cele funkcjonowania naszych metropolii. Akcesja Polski do Unii Europejskiej spowodowała, iż należy zmienić podejście do problemów atrakcyjności i konkurencyjności regionu, metropolii lub miasta. W zasadzie horyzont krajowy, zwłaszcza dla miast dużych, nie jest już adekwatnym punktem odniesienia w celu poszukiwania metod poprawy konkurencyjności i przyspieszenia rozwoju danej jednostki miejskiej. Umiejętność reakcji na nowe wyzwania pochodzące z otoczenia, istnienie liderów lokalnych, warunki środowiskowe, zasoby ludzkie i infrastrukturalne – to główne wyznaczniki, które będą decydowały o poziomie atrakcyjności i tym samym konkurencyjności danego regionu, aglomeracji, miasta. Aby sprostać takim wyzwaniom, należy tak lokować zasoby publiczne, ale i prywatne (użytkowników), by zapewnić ciągłość procesu podnoszenia konkurencyjności. Przesłanek tego podejścia jest wiele, ale do najważniejszych należy zaliczyć zmienność otoczenia (ponieważ otoczenie nie stoi w miejscu), a poprzez jego ewoluowanie wymuszana jest konieczność dostosowywania się do zmieniających się warunków. Kiedy jest to proces ciągły, to posiadane zasoby mogą być wystarczające, aby zachować ten cykl stopniowego dostosowywania się do zmian w otoczeniu miasta. Przy konieczności gwałtownego dostosowywania się do warunków rynkowych zwykle zasoby są niewystarczające, co w efekcie końcowym powoduje stopniowe obniżanie się poziomu konkurencyjności danego miasta. Zjawiskiem pożądanym jest zatem ciągłe poszukiwanie instrumentów, które pozwalają wykorzystać ograniczone zasoby w sposób jak najbardziej efektywny.

Wprowadzone zmiany w zakresie gospodarowania środkami publicznymi mogą budzić obawy o praktyczne możliwości ich aplikowania. Trzeba podkreślić, że niektóre z przyjętych rozwiązań są na tyle gruntowne i znaczące, że będą powodować także zmiany w systemie zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego. Wymaga to przebudowania systemów podejmowania decyzji oraz wprowadzenia procedur oceny i kontroli wykonywanych zadań, przede wszystkim z punktu widzenia oczekiwanych i uzyskanych efektów. Czy takie podejście spotka się z aprobatą samorządowców, pokażą najbliższe lata. Istotne obawy co do rozwoju obszarów metropolitalnych mogą budzić nowe rozwiązania, które już weszły w życie, oraz te, które dopiero wejdą. Należy podkreślić, że w dobie postępującego kryzysu finansów publicznych w państwach UE przed jednostkami samorządu terytorialnego, miastami i obszarami metropolitalnymi mogą pojawić się nowe wyzwania, jak choćby propozycje ograniczenia deficytu w sektorze jednostek samorządu terytorialnego. W takich uwarunkowaniach bez współdziałania i nowych rozwiązań prawnych obszary metropolitalne mogą stracić impet rozwojowy.

Literatura

- Brzeziński C., *Proces suburbanizacji terenów podmiejskich Łodzi na przykładzie gmin powiatu zgierskiego*, [w:] *Gospodarka przestrzenna XXI wieku – nowe wyzwania*, red. S. Korenik, Z. Przybyła, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 152, Wydawnictwo UE, Wrocław 2011.
- Filipiak B., Dylewski M., *Kontrowersje związane ze sporządzeniem wieloletniej prognozy finansowej JST w związku z wdrożeniem budżetu zadaniowego*, „Finanse Komunalne” 2010, nr 12.
- Gospodarka lokalna i regionalna*, red. Z. Strzelecki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Klasik A., *Analiza konkurencyjności i strategii konkurencyjne miast*, [w:] *Konkurencyjność miast i regionów Polski południowo-zachodniej*, red. R. Broszkiewicz, Wydawnictwo AE, Wrocław 1999.
- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.
- Korenik S., *Rozwój regionalny – nowe tendencje*, [w:] *Gospodarka – przestrzeń – rozwój*, red. M. Łyszczak, K. Wilk, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1087, Wydawnictwo AE, Wrocław 2004.
- Łuczyszyn A., *Tendencje występujące w rozwoju miasta – zagadnienia wybrane*, [w:] *Konkurencyjność i potencjał rozwoju polskich metropolii – szanse i bariery*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Biuletyn, z. 214, Warszawa 2004.
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, DzU 2003, nr 80, poz. 717 ze zm.
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, DzU 2003, nr 203, poz. 1966 ze zm.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, DzU 2009, nr 157, poz. 1240 ze zm.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. wprowadzająca ustawę o finansach publicznych, DzU 2009, nr 157, poz. 1241 ze zm.
- Ustawa z dnia 20 listopada 2009 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, DzU 2009, nr 215, poz. 1664.
- Wdrażanie budżetu zadaniowego*, red. M. Postuła, P. Perczyński, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2009.

DEVELOPMENT OPPORTUNITIES OF METROPOLITAN AREAS IN THE NEW FINANCIAL CIRCUMSTANCES OF LOCAL GOVERNMENT UNITS

Summary: Recent years show a significant change in the functioning and development of cities and associated metropolitan areas in Poland. Particularly significant changes in the conditions on the functioning of urban areas concern the largest cities, which are distinguished by their size and are a kind of growth poles in different regions. The scope of tasks performed by local governments increase as well, but in particular, this process also applies to large cities and geographically related local government units, thus creating metropolitan areas.

Keywords: local and regional government, metropolitan areas, finance of local and regional government.